

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชน มาตรา 66 กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และในหมวด 4 ว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 73 กล่าวว่า บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารช่วยเหลือปกป้องบรรเทาภัยพิบัติ สาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับผิดชอบต่อสังคม พิทักษ์ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, หน้า 18-20)

เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งให้เยาวชนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมเห็นคุณค่าและสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและโบราณสถานทั้งหลายเป็นของที่มีคุณค่าและจำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดี เป็นการแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่อดีต ควรสงวนรักษาไว้ให้คงทนถาวร เป็นสมบัติของชาติไว้ตลอดกาล” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2504) ประกอบกับในปัจจุบันนี้การจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและสร้างความเสมอภาคให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและให้โอกาสกับทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้ชีวิตจริงของคนในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความรัก ความผูกพันเพื่อให้มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนรวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม

ดังนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้มีการศึกษาในเรื่องประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส.4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส.4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น และมาตรฐาน ส.4.3 เข้าใจ ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 3)

จากมาตรฐานหลักสูตรดังกล่าว การศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เป็นอายุธรรม ทางประวัติศาสตร์จำเป็นที่นักเรียนต้องศึกษาประวัติความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์นั้นใน ฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่นใกล้ตัวที่สุด เพื่อที่สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น และปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความสำนึก ในคุณค่าความสำคัญและความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของตน โรงเรียนบ้านบึงนางาน ศูนย์พัฒนาวิชาการศรีเทพหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่ง คืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพหรือเมืองโบราณศรีเทพเป็นหนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์ จำนวนสิบแห่งของประเทศไทยปัจจุบัน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยกรมศิลปากร กระทรวง วัฒนธรรม ชื่อ“ศรีเทพ” เรียกตามพระวินิจฉัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุกาภพระบิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย ที่ได้ทรงสันนิษฐานไว้ในคราวเสด็จ ตรวจราชการมณฑลเพชรบูรณ์เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2447 เมืองโบราณศรีเทพมีลักษณะเป็นเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบแบบเมือง ในวัฒนธรรม ทวารวดีที่ยังสามารถรักษารูปแบบแต่เดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุดโดยไม่ถูกเปลี่ยนแปลง แห่งหนึ่งของประเทศไทย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพแบ่งเป็นสองส่วนคือเมืองในและเมือง นอก ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่พบไม่มากนักในเมืองร่วมสมัยเดียวกันที่พบในปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,889 ไร่ หรือประมาณ 4.7 ตารางกิโลเมตร โดยส่วนแรกเมืองในหรือ เมืองส่วนในมีพื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่ เป็นรูปเกือบกลมที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีช่องประตูเมือง 6 ช่องทางและมีโบราณสถาน ซึ่งได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้วทั้งหมด ประมาณ 40 แห่ง อันมีโบราณสถานเขาค้างในโบราณสถานปราสาทสองพี่น้อง และ โบราณสถานปราสาทศรีเทพเป็นกลุ่มโบราณสถานสำคัญ อีกทั้งมีสระน้ำและหนองน้ำน้อยใหญ่ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปประมาณ 70 สระ ส่วนที่สองเมืองนอกหรือเมืองส่วนนอกมีพื้นที่ ประมาณ 1,589 ไร่ เป็นเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าต่อออกไปทางด้านทิศตะวันออกของเมืองใน มีช่องประตูเมือง 6 ช่องทาง และมีโบราณสถานซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและยังไม่ได้มีการ ขุดแต่งและบูรณะทั้งหมดประมาณ 54 แห่ง รวมทั้งมีสระน้ำขนาดเล็กน้อยใหญ่กระจัดกระจาย อยู่ทั่วไปประมาณ 30 แห่ง มีสระขวัญเป็นสระน้ำสำคัญที่มีขนาดใหญ่และตั้งอยู่กลางเมือง

ออกจากนอกเมืองโบราณศรีเทพออกไปทางทิศเหนือยังมีโบราณสถานกระจัดกระจายอยู่อีก ราว 50 แห่งโดยได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว 2 แห่งคือโบราณสถานเขาค้างนอกและโบราณสถานปรารงค์ฤาษี โบราณสถานเขาค้างนอกเป็นสถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรม ทวารวดีเช่นเดียวกันกับโบราณสถานเขาค้างใน โบราณสถานปรารงค์ฤาษีเป็นสถาปัตยกรรม เนื่องในวัฒนธรรมเขมรเช่นเดียวกันกับโบราณสถานปรารงค์สองพี่น้องและโบราณสถานปรารงค์ ศรีเทพ (อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ, 2552, หน้า 1-2)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เพราะการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติก่อให้เกิดการ ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546, หน้า 32) มัคคุเทศก์เป็นอาชีพหนึ่งในการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์นับเป็นอาชีพเก่าแก่ที่ผู้คนให้การยอมรับว่ามีความรู้ความสามารถในการสื่อสารทาง ภาษาออกมาด้วยการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าชมได้เป็นอย่างดี และมีความประพฤติเหมาะสมเป็นแบบอย่างแก่นักท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยอาชีพ มัคคุเทศก์เป็นอาชีพสงวนที่สำคัญมีไว้เฉพาะสำหรับคนไทย ผู้ประกอบอาชีพนี้ได้ต้องผ่าน กระบวนการทดสอบ เลือกสรรกลั่นกรองมาเป็นอย่างดี เนื่องจากมัคคุเทศก์จะมีความสำคัญ ต่อประเทศชาติในหลายๆ ด้าน กล่าวคือเป็นผู้ที่คอยเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และสร้างประเทศชาติผ่านทาง การเป็นผู้นำเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประสบการณ์ ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินตามวัตถุประสงค์ ในการเดินทางมาท่องเที่ยว (ฉันทิช วรรณถนอม, 2546, หน้า 1)

การฝึกให้นักเรียนเป็นมัคคุเทศก์จะช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติ เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ของท้องถิ่นทำให้นักเรียนเกิด ความรัก ความภาคภูมิใจ ห่วงแหนรักษาทรัพยากร และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด แล้วยังเป็นการฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริง ๆ นักเรียนจะได้ เรียนรู้ระบบการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบจากการ ทำงานในสถานการณ์จริง ทั้งยังทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีในตัวผู้เรียน เพราะการฝึกให้เป็น มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวที่ดีนั้นจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญหลายประการ คือ ความอดทน ความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีน้ำใจ รู้จักกาลเทศะ ความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตรงต่อ เวลา และมีความรอบรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่จะนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพอิสระได้ใน วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ หารายได้พิเศษเพื่อนำมาใช้เป็นทุนการศึกษา หรือช่วยเหลือครอบครัวในยามเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพกล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับวัย และยังเป็นการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา นักเรียนได้ศึกษาสิ่งที่ใกล้ตัว

มีการบูรณาการเนื้อหาจากการเรียนในวิชาต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานได้จริง และยังเป็นการปูพื้นฐานความรู้ด้านอาชีพ ทำให้นักเรียนได้มองเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เพราะนักเรียนได้เรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ที่ได้รับจากการเรียนและการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้การมีผู้นำที่เป็นบุคคลในท้องถิ่นสามารถลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่จะให้ความรู้ในท้องถิ่นนั้นได้ ในขณะที่เดียวกันนักเรียนยังได้เรียนรู้ถึงการเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีอีกด้วย

เกี่ยวกับการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนได้มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้สอดคล้องกันหลายท่านถึงผลดีที่จะเกิดขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของชัชชัย ชันไพศาลศิลป์ (2553, มกราคม 25) นักโบราณคดีปฏิบัติการ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพและสถาพร เทียงธรรม (2553, มกราคม 25) หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ สรุปได้ว่าขณะนี้อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพมีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวเพียง 2 คนเท่านั้นซึ่งในวันปกติเวลาราชการประชาชนที่มาเที่ยวชมไม่มากก็พอที่จะบริการได้ แต่ถ้าหากเป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์จะมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น ยิ่งเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ยิ่งมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเป็นพิเศษเจ้าหน้าที่นำเที่ยวไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง ถ้าหากมีมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพได้ก็จะเป็นการดียิ่งเพราะเด็กที่มาเป็นมัคคุเทศก์จะได้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติเรื่องราวความเป็นมาของเมืองศรีเทพและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ และช่วยแบ่งเบาภาระเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ห่วงแหนรักษามรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น และพงษ์ศักดิ์ ใผ่พงเจริญ (2553, มกราคม 19) หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านบึงนาจาน สัมภาษณ์ ได้ให้ความคิดเห็นไว้ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ แต่ก็ใช้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ได้ใช้สอนในระดับประถมศึกษา ก็เป็นการดีที่จะทำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานความรู้ที่จะได้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป นักเรียนก็จะได้รับความรู้ไปพัฒนาตัวเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ ชำมรงค์ ชมภู (2553, มกราคม 19) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึงนาจาน ได้ให้ความคิดเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพขึ้นมาจะทำให้ นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะกระบวนการ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงกับสถานที่จริงจะทำให้ นักเรียนได้เกิดการเรียนอย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งภายในโรงเรียน สังคม ชุมชน และครอบครัวได้ เพชร ศรีมันตะ(2553, มกราคม 21) ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านบึงนาจาน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในท้องถิ่นของเราอยู่ติดกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งมีการจัดงานบ่อยเช่น งานประเพณีบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าพ่อศรีเทพ จำจัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี งานสืบสานมหาสงกรานต์ เวียนเทียนรอบเขาค้างไโนและเขาค้างนอก สับเปลี่ยนกัน ในวันวิสาขบูชา ซึ่งในการจัดงานจะมีประชาชนมาร่วมกิจกรรม

เป็นจำนวนมาก แต่ประชาชนที่มาร่วมงานส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้ประวัติความเป็นมาของเมืองศรีเทพ การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้มาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพได้ วิชัย พลอยบุตร(2553, มกราคม 20) ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้ให้ความคิดเห็นว่า ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบการนิเทศก์กำกับติดตามงานในส่วนต่างๆ ในเขตของอำเภอศรีเทพ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีนโยบายให้โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแหล่งภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน การจัดให้มีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ถือว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่เป็นการฝึกประสบการณ์สถานที่จริงนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด สมควรจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเป็นอย่างยิ่ง และสมบูรณ์ ดุ่มทอง (2553, มกราคม 20) ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้ให้ความคิดเห็นว่า โรงเรียนบ้านบึงนาจานเป็นโรงเรียนที่อยู่ติดกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ นักเรียนต้องศึกษาหาความรู้ข้อมูลประวัติของเมืองศรีเทพ เพื่อที่จะได้มีความรู้ไว้เผยแพร่กับบุคคลต่างๆ ที่จะมาเยี่ยมชมทั้งในครอบครัว ญาติพี่น้อง และบุคคลอื่นๆ ที่จะมาเยี่ยมชม จะได้สามารถให้ความรู้แก่ผู้สอบถามได้ หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ จะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถในการฝึกทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ และเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ และนำไปประกอบอาชีพได้

จากการสัมภาษณ์สรุปเป็นได้ข้อคิดเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนต้องการให้มีหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ เพราะจะช่วยฝึกให้นักเรียนเป็นคนกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง มีรายได้เสริม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยว ครอบครัว ชุมชน และได้ประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักเรียนเอง ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อีกด้วย

การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพมีผลดีคือทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการ การเป็นมัคคุเทศก์น้อย โดยการอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ทั้งในห้องเรียนและสถานที่จริงภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ไปถ่ายทอดสู่ครอบครัวของตน ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาชมอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองศรีเทพจะทำให้นักเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงจะได้ช่วยกันสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมของเมืองศรีเทพ เกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญและความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองศรีเทพ อันจักช่วยให้เกิดการ

ช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบปะกับผู้คนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความกล้าแสดงออก รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับจากการเป็นมัคคุเทศก์น้อยไปประกอบอาชีพอิสระได้ในวันหยุดภาคเรียน วันเสาร์ และวันอาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ เพื่อหารายได้พิเศษนำมาใช้เป็นทุนการศึกษา หรือช่วยเหลือครอบครัวของตน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ มีความรัก ความภาคภูมิใจและใช้ทรัพยากรที่มีค่าในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ สามารถแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวได้ เป็นการเผยแพร่ทรัพยากรที่มีค่าในท้องถิ่นสู่ประชาชนทั่วไป ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้น เนื่องจากนักเรียนระดับนี้เป็นเด็กโตสามารถเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองศรีเทพได้อย่างเข้าใจ อีกทั้งเป็นวัยที่รับผิดชอบต่อภาระงานและต่อตนเองได้ดี

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. เพื่อประเมินผลการใช้และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านบึงนาจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว มีความรัก ความภาคภูมิใจ และใช้ทรัพยากรที่มีค่าในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์
3. เป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนสำหรับนำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนชั้นอื่นๆ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 โรงเรียน ของศูนย์พัฒนาวิชาการศรีเทพหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวนนักเรียน 290 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงนาจาน ศูนย์พัฒนาวิชาการศรีเทพหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 23 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางเรียน

2.2.2 ทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

2.2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3. เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจของนักเรียน ตามความต้องการของโรงเรียน และสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรเป็น 2 ส่วน คือ หลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์ และความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ส่วนภาคปฏิบัติ ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในการเป็นมัคคุเทศก์ โดยใช้สถานที่จริงคือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม 3 วันๆ ละ 6 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 18 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ หมายถึงหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหาสาระ กิจกรรมในการฝึกอบรม วัสดุ สื่อแหล่งเรียนรู้ประกอบการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แผนการจัดการฝึกอบรม เอกสารประกอบหลักสูตร การวัดประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตรมคฺเทศก์ หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่เป็นหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร(ฉบับร่าง) 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

มคฺเทศก์น้อย หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมคฺเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ซึ่งมีหน้าที่นำเที่ยวเมืองศรีเทพ พร้อมทั้งบรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

เมืองศรีเทพ หมายถึง อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ หรือเมืองโบราณศรีเทพ ตั้งอยู่ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นเมืองแฝดที่สร้างอยู่ติดกัน 2 เมือง คือเมืองใน และเมืองนอก และรวมถึงบริเวณนอกเมืองทางทิศเหนือที่มีโบราณสถานเขาค้างนอกและโบราณสถานปราสาทศิลา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมคฺเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ซึ่งประเมินได้จากคะแนนของนักเรียนที่ได้รับจากการใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะการเป็นมคฺเทศก์น้อย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความชำนาญ ความคล่องแคล่ว ในการปฏิบัติตนเป็นมคฺเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพที่แสดงออกเกี่ยวกับการพูด แนะนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเมืองศรีเทพได้ถูกต้อง โดยมีองค์ประกอบคือ บุคลิกภาพ ทักษะการพูด มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกลักษณะการนำเสนอ ความรับผิดชอบ การพูดแนะนำสถานที่แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งประเมินได้จากแบบประเมินทักษะการเป็นมคฺเทศก์โดยใช้เกณฑ์ประเมิน Rubric

ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร หมายถึง ความคิดเห็นและความรู้สึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมมคฺเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ประเมินได้จากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านบึงนาจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 23 คน

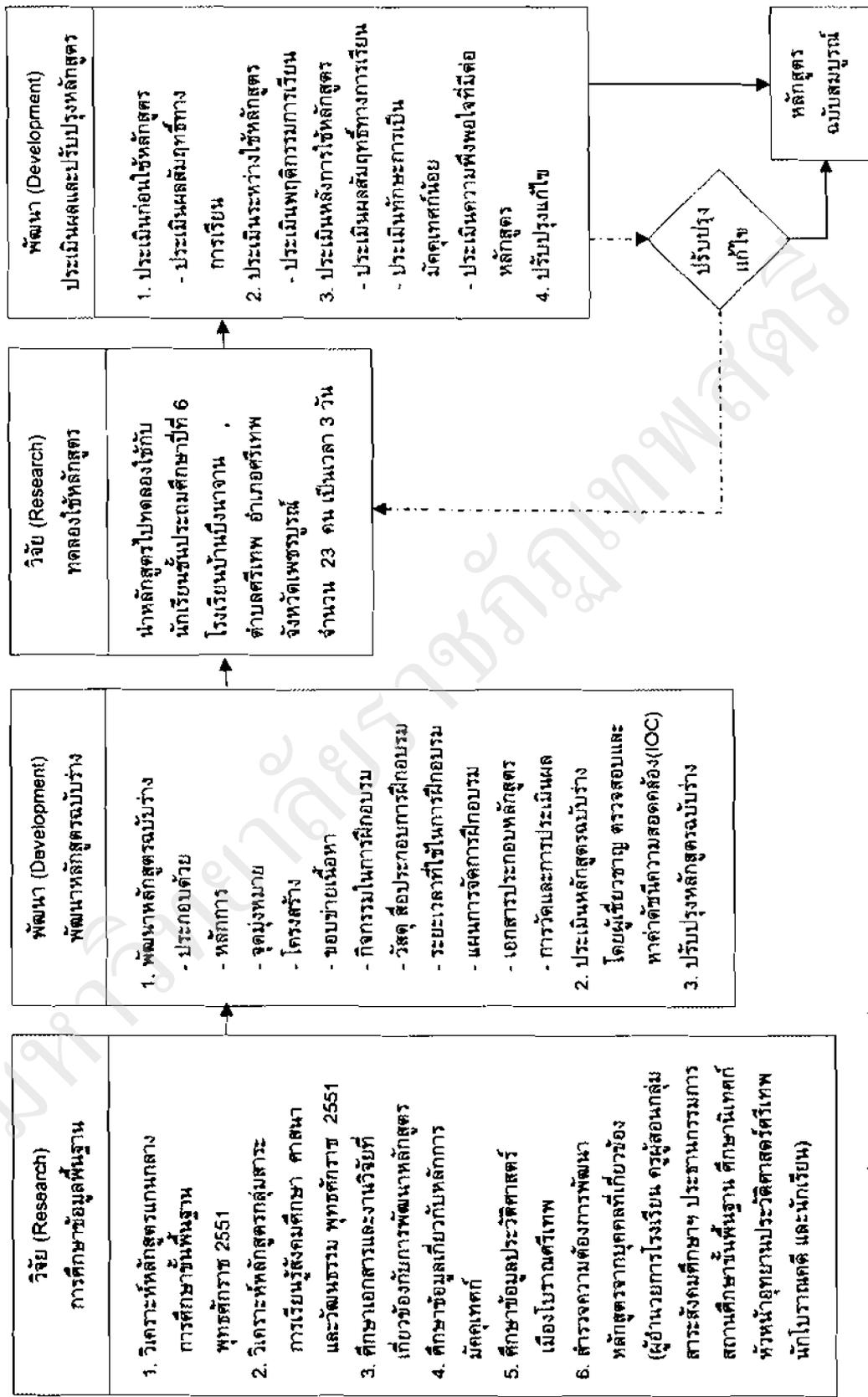
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง มคฺเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา กิจกรรมในการฝึกอบรม วัสดุ สื่อแหล่งเรียนรู้ประกอบการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม แผนการจัดการฝึกอบรม เอกสารประกอบหลักสูตร การวัดและการประเมินผล และ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการประเมิน

หลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาและหน่วยงานได้เสนอกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้ สنجัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 36-43) ได้กล่าวถึงกระบวนการ พัฒนาหลักสูตร ซึ่งต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นวัฏจักร ดังนี้ 1) จัดวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) การกำหนดมาตรฐานวัดและประเมินผล 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, หน้า 19) ได้เสนอกระบวนการ พัฒนาการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรไว้ 3 ระบบโดยเริ่มต้นจากระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ทาบา (Taba, 1962, p.12) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1) การวินิจฉัยความต้องการและความจำเป็นของสังคม 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหาสาระ 4) การจัดเนื้อหาสาระ 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การกำหนดวิธีการประเมินผล

นอกจากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น แล้วยังมีผู้เสนองานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น งานวิจัยของปรารณา ศรีสุข (2544, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสมุทรปราการ โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหลักสูตรโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น และปรับปรุงแก้ไข 3) การจัดทำวัสดุหลักสูตร 4) การทดลองใช้หลักสูตร 5) การปรับปรุงหลักสูตร สำลี ทองธิว (2544, หน้า 13) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวาย:กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นไปในรูปแบบโรงเรียนเข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู 2) ขั้นกำหนดโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น 3) ขั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นประมวลเนื้อหาและจัดทำแผนการสอน 4) ขั้นนิเทศหลักสูตรท้องถิ่น 5) ขั้นปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นก่อนนำไปใช้ นันธิชัย หิรัญวงษ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับงานปั้นจากดินเผาเพื่อส่งเสริมอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับเมืองศรีเทพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคฤเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี